

Asia: VN/33945/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Järvenpään kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua luonnosta hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Esitys sisältää kannatettavia uudistuksia, jotka kohdistuvat havaittuihin kehittämistarpeisiin. Osa esitetyistä kohdista on sellaisia, jotka ovat hyväksyttävissä sellaisenaan, kunhan jatkovalmistelussa huomioidaan seikkoja, joihin on kiinnitettävä huomiota onnistumisen turvaamiseksi. Nämä ovat taito- ja taideaineiden mukaan ottaminen ylioppilastutkintoon, englanninkielisen lukiokoulutuksen ja ylioppilastutkinnon käynnistäminen sekä tilauskoulutuksesta esitetyt säännökset. Luonnoksen osalta täsmennyksiä ja lisäselvityksiä tarvitaan erityisesti oppimisen tuen ja lukion rahoitusjärjestelmän osalta.

Luonnoksessa esitetyt uudistukset vaativat lisäresursseja, ja ne tulee ottaa riittävästi huomioon lukion rahoitusjärjestelmässä.

2. Oppimisen tukea ja erityisopetusta koskevat säädösehdotukset

Lukion tavoitteena on valmentaa korkea-asteen opintoihin. Lähtökohtaisesti lukioon valittavilla opiskelijoilla tulisi olla jo tullessaan riittävät edellytykset selviytyä lukio-opinnoista. Mikäli opiskelijalla on jo ennen lukiota ollut pitkäaikainen erityisopetuksen tarve, ei tätä oppimisen ja opiskelun haastetta korjata helposti nopeatahtisissa lukio-opinnoissa. Säädöksissä ei pidä luoda kuvitelmaa epärealistisista mahdollisuuksista suoriutua lukio-opinnoissa.

Lainsäädännössä tulee tunnistaa kunkin koulumuodon omat erityispiirteet, eikä ole tarkoituksenmukaista yhdenmukaistaa eri koulutusmuotojen oppimisen tukea ja erityisopetusta koskevia säädöksiä. Lukiossa suoritettavia opintoja ja ylioppilastutkinnon kokeita ei voi yksilöllistää. Tällöin lukiossa ei voi olla pitkäaikaista erityisopetusta samalla tavalla kuin perusopetuksessa ja ammatillisissa opinnoissa. Huomioitava myös on, että perusopetuksen säädöksiä ollaan muuttamassa.

Lausunnolla olevan luonnoksen mukaan koulutuksen järjestäjä päättäisi opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta tekemällä muutoksenhakukelpoisen hallintopäätöksen opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta. Nykyisin lukiossa tarvittavat tukitoimet kirjataan opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman oppimisen tuen asiakirjaan. Tämä on osoittautunut riittäväksi. Hallintopäätösten valmistelu lisää tarpeetonta byrokratiaa, ja vie aikaa erityisopettajalta varsinaisesta oppimisen tuesta. Mikäli hallintopäätös vaaditaan, tulee täsmentää, missä tilanteissa tämä tulee antaa.

Luonnoksen mukaan erityisopetuksella tarkoitettaisiin erityisopettajan antamaa opetusta ja ohjausta sekä erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta, jota antaisi muu opetushenkilöstö. Tämä vaati selvennystä, miten muu opetushenkilöstö voi antaa erityisopetusta, vaikka se perustuisi erityisopettajan konsultaatioon. Lisäksi se rajaa opetushenkilöstön välisen yhteistyön muuhun oppimisen tukeen. Järvenpään lukiossa erityisopettaja on ollut samanaikaisopettajana aineenopettajan kanssa, jolloin yhteisteistyö erityisopetuksen osalta on välttämätöntä.

Tiedonsiirto perusopetuksesta lukioon siirryttäessä on tärkeää, jotta oppimisen tuen haasteisiin voidaan mahdollisimman varhain puuttua. Moniin lukioihin tulee opiskelijoilta useista eri kunnista jopa ympäri Suomen. Haasteena on, miten tämä tiedonsiirto saataisiin toteutettua tietoturvallisesti ja mahdollisimman sujuvaksi. Voisiko tässä toimia esimerkiksi valtakunnallinen Koski-palvelu?

Esityksen mukaan erityisopetukseen syntyisi oikeus, kun on ”todennetut oppimisvaikeudet” ja ”muut erityiset syyt”. Tätä pitää tarkentaa, jotta mikä tahansa oppimisvaikeus ja erityinen syy ei velvoita erityisopetuksen järjestämiseen. Opiskelijoiden yhdenvertaisuuden kohtelun vuoksi tätä tulee täsmentää.

Sinällään erityisopetukseen ja oppimiseen tukeen panostaminen on kannatettavaa. Katsomme, että tukiovetuksen mahdollistaminen on erinomaisen kannattavaa. Oppimisen tukeen ja erityisopetukseen kohdistuu lisävelvoitteita, siten lisäresurssien tarvetta. Esitämme huolena, mistä tähän resurssit otetaan ja onko varatut resurssit riittäviä. Oppimisen tukeen ja erityisopetukseen tehtävät uudistukset eivät saa vähentää koulun muihin toimintoihin varattuja resursseja, kuten pienentää opetusresursseja. Esityksen luonnoksen taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa mainitaan, että oppimisen tukeen on kohdistettu hallitusohjelman mukaisesti 5 miljoonaa euroa vuonna 2024 ja

10 miljoonaa vuodesta 2025 alkaen. Tärkeää olisi, että tämä olisi kohdistettua lisärahoitusta, jotta turvataan niiden kohdentuminen varmasti oppimisen tukeen.

3. Lukiokoulutuksen rahoitusperusteita koskevat säädösehdotukset

Esityksen tavoite turvata lukiokoulutuksen saavutettavuus tukemalla syrjäseutujen pienten lukioiden ja alueen vähemmistökielillä antavien koulutuksen järjestäjiä on kannatettavaa. Samalla tulee tarkastella lukiokoulutuksen saavutettavuutta myös laajemmin ottamalla huomioon eri väestöryhmien yhdenvertaiset mahdollisuudet lukiokoulutukseen – ei ainoastaan syrjäseutujen alueiden näkökulmasta. Näiden huomioiminen edellyttää myös resurssointia.

Rahoitusjärjestelmän kehittämisen osalta hallituksen esitys on riittämätön, kuten myös Kuntaliitto on lausunnossaan todennut.

Esityksessä tulisi rahoituksen kannustaa koulutuksen järjestäjiä, joilla on pieniä lukioita, yhteistyöhän alueen muiden koulutuksen järjestäjien kanssa.

Esitys sisältää lisävelvoitteita koulutuksen järjestäjille, mitkä tulee ottaa huomioon riittävänä rahoituksena.

Rahoituslain 24 §:n osalta tulee rahoituksen määräytymisen peruste täsmentää koulutuksen järjestäjäkohtaiseksi yksikköhinnaksi oppilaitoskohtaisen yksikköhinnan sijaan. Tällöin tämä vastaa rahoitusjärjestelmän mukaista määrittelyä.

4. Englanninkielistä lukiokoulutusta, opiskelijavalintaa ja ylioppilastutkintoa koskevat säädösehdotukset

Suomen tai ruotsin kieltä heikosti hallitsevien mahdollisuudesta lukio-opintoihin ja ylioppilastutkintoon englannin kielellä on kannatettavaa, mikäli koulutuksen järjestäjä arvioi alueellaan olevan tälle tarvetta.

Opiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelun vuoksi opiskelijavalintaan tarvitaan valtakunnallinen kriteeristö ja sitä mittaava testistö.

Esityksessä oikeus englanninkieliseen lukiokoulutukseen ja ylioppilastutkintoon on tarkkaan rajattu, mistä seuraa, että tämä koskisi pientä opiskelijamäärää. Tämä aiheuttaa koulutuksen järjestäjille lisäkustannuksia, mikä tulee huomioida riittävänä rahoituksena. Käytännön toteutuksen kannalta herää huolena ensinnäkin, miten turvataan englanninkielisen oppimateriaalin saatavuus. Tälläkin hetkellä on havaittavissa, että valinnaisissa kielissä, joita opiskellaan vähän, oppimateriaalien laatiminen ei ole kustantajille houkuttelevaa. Toiseksi keskeistä on huolehtia englannin kielellä opettamaan pystyvien kelpoisten henkilöiden saatavuudesta. Kolmanneksi tämä vaatii ylioppilaskokeiden englanninkieliseen koejärjestelmän, arvosteluohjeiden laadinnan ja

ylioppilaskokeiden englannin kielellä arvostelemaan kykeneviä sensoreita, jotka hallitsevat myös suomalaisen lukion opetussuunnitelman. Arvosteluperusteet tulee olla yhdenvertaiset suomen, ruotsin ja englannin kielellä kirjoittaville.

Mikäli opiskelija suorittaa lukio-opinnot ja ylioppilastutkinnon englannin kielellä, miten turvataan heidän suomen tai ruotsin kielen osaamisen kehittyminen ja edelleen integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan. Tässä on huolehdittava, että korkeakouluissa on eri aloilla mahdollisuus jatkaa opintoja myös englannin kielellä Suomessa sekä kiinnittää huomiota työllistymiseen, vaikka ei hallitse suomen kieltä riittävästi. Muussa tapauksessa voi olla suuri houkutus lähteä ulkomaille jatko-opintoihin ja jäädä sinne töihin.

5. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskoetta koskevat säädösehdotukset

Luonnoksessa hallituksen esityksesi esitetään, että taito – ja taideaineet (liikunnan, musiikin ja kuvataiteen lukiodiplomi) otetaan osaksi ylioppilastutkintoa niin, että se voi korvata yhden viidestä pakollisesta kokeesta. Tämä on kannatettavaa. Tämä on ollut monissa muissa maissa pitkään mahdollista sekä tuo esiin taitoja ja osaamista, jotka nyt jäävät kokeissa näkymättömäksi. Kokeet tulisi samalla ottaa huomioon korkeakouluihin haettaessa.

Haasteeksi tulee kokeen muoto, koska se tulee tulevaisuudessa vaikuttamaan myös siihen mitä ja miten kuvataiteen sisältöjä opetetaan. Nykyinen diplomityö on hyvin vapaa ja opiskelija saa liikkua taiteen kentällä vapaasti ja valita tekniikan omia kuvallisia vahvuuksiaan tukevaksi. Kuvataiteen lukiodiplomiin on sen vapaudesta huolimatta hyvät ja kattavat arviointikriteerit ja ohjeet sekä siinä joutuu myös pohtimaan tekemistään monesta eri näkökulmasta portfolio-osuudessa. Pelkona on, että taiteellisen ilmaisun muoto, laajuus ja rikkaus puristetaan tehtävään, jossa väline on kaikille sama ja ennalta määrätty ja arviointi painottuu enemmän kirjalliseen/tiedolliseen osaamiseen kuin luovuuteen ja taidolliseen ja taiteelliseen osaamiseen. Emme näe esteenä sille, että kokeen muoto säilytetään enemmän nykyisen diplomityön kaltaisena kuin nykyisten ylioppilaskokeiden kaltaisena, kun vain arvioinnin yhtenäisyys töiden säilyttäessä monimuotoisuutensa toteutuu. Pidämme tärkeänä, että kokeen rakenteessa ja toteutustavassa huomioidaan ko. oppiaineiden erityisyys. Kuitenkin tulisi huolehtia, että se on vertailukelpoinen muiden ylioppilaskokeiden kanssa.

Taito- ja taideaineiden rajaaminen oppiaineisiin, joissa nuorten lukiokoulutuksessa on pakollisia opintoja, on ymmärrettävää. Huomattavaa on, että aikuisten lukiokoulutukseen ei sisälly pakollisia taito – ja taideaineiden opintoja, minkä vuoksi näissä oppiaineissa on nuorten lukiokoulutukseen verrattuna vähäisemmät mahdollisuudet suorittaa ko. opintoja.

6. Tilauskoulutusta koskevat säädösehdotukset

Järvenpään kaupungilla ei ole huomautettavaa.

7. Muut kommentit

-

Lehtiniemi Marja-Liisa
0126541-4 - Järvenpään kaupunki/Lukiokoulutuksen päällikkö, Järvenpään
lukion rehtori